

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح تغییر نظام آموزشی کشور»

مشخصات طرح

دوره هشتم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۹۷

شماره چاپ:

۹۷۳

تاریخ چاپ:

۱۳۸۸/۱۱/۳

مقدمه

اهمیت ساختار نظام آموزشی کشور، ارتباط دوره‌های تحصیلی با یکدیگر و طول دوره‌های آموزشی بر کسی پوشیده نیست. ساختار نظام آموزشی کشور از سال ۱۳۴۴ که طبق قانون مصوب^۱ شامل ۳ دوره تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه شد، تاکنون تغییرات زیادی داشته است.

بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در جهت تأمین اهداف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور، آموزش و پرورش به‌خصوص ساختار آموزشی مورد توجه مسئولین قرار گرفت. در این راستا طرح‌هایی نظیر «تغییر بنیادی نظام آموزش و پرورش»^۲، «تغییر نظام آموزش متوسطه»^۳ و «پیش‌دانشگاهی»^۴ مطرح شد. از آنجا که این طرح‌ها به‌دلایلی در جهت تأمین اهداف مطلوب موفق نبودند یا قسمتی از اهداف مهم را تأمین نکردند «طرح تغییر نظام آموزشی کشور در تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۰» از سوی نمایندگان به مجلس شورای اسلامی ارائه شد.

مزایای طرح

۱. حذف دوره پیش‌دانشگاهی: حذف دوره پیش‌دانشگاهی و افزودن به دوره متوسطه و تبدیل دوره متوسطه به دوره‌ای ۴ساله، با عنایت به اینکه امکان توزیع نیروی انسانی مجرب را در تمام سطوح دبیرستان متعادل می‌نماید از قوت‌های این طرح است. به این دلیل که هم‌اکنون نیروهای آموزشی مجرب‌تر جذب دوره پیش‌دانشگاهی می‌شوند، با اجرای این طرح امکان توزیع متعادل نیروهای کیفی فراهم خواهد شد.

۲. اعتبار مدرک تحصیلی دیپلم: با افزایش دوره تحصیلی به ۱۲ سال و اعتبار دیپلم به پایان دوره متوسطه ۱۲ساله، از نتایج مثبت ماده(۱) خواهد بود؛ با توجه به اینکه ۵۶ درصد کشورهای جهان مدرک دیپلم را در پایان ۱۲ سال آموزش و ۷۹ درصد آنها برای ۱۲ سال و بالاتر آموزش صادر می‌کنند.

۳. با توجه به اینکه سن مشمولین برای نظام وظیفه در ایران ۱۸ سال است، طول دوره‌های تحصیلی ۱۲ سال و سن ۶ سالگی برای ورود به دبستان مناسب است، بنابراین ارائه دیپلم در سن ۱۷سالگی و کمتر موجب اتلاف سرمایه انسانی و عوارض نامطلوب اجتماعی می‌شود؛ وضعیتی که هم‌اکنون برای اغلب فارغ‌التحصیلان فنی و حرفه‌ای و کاردانش اتفاق می‌افتد که این طرح آن را رفع می‌نماید. این مزیت انحصاراً به حذف دوره پیش‌دانشگاهی و شروع تحصیل ۶ سالگی مربوط است.

معایب طرح

۱. شواهدی مستند و پژوهشی مبنی بر تبدیل دوره ۵ساله ابتدایی به ۶ساله وجود ندارد. همچنین اسناد پشتیبان سند تحول راهبردی به‌ویژه سند بنیان نظری تحول راهبردی این موضع را تبیین نمی‌کند که تحول بنیادین نظام آموزشی و پرورشی، لزوماً باید از تغییر ساختار دوره‌های تحصیلی آغاز شود.

نام دفاتر:

مطالعات اجتماعی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۱۰۱۰۴۴۴-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۹/۸/۲

۱. قانون تفکیک وزارت فرهنگ مصوب ۱۳۴۲.

۲. وزارت آموزش و پرورش، طرح تغییر نظام آموزش و پرورش، انتشارات آموزش و پرورش، ۱۳۶۷.

۳. وزارت آموزش و پرورش، طرح تغییر نظام آموزش و پرورش، ۱۳۶۹.

۴. طرح جدید آموزش متوسطه، مصوب ۱۳۶۹.

۲. فرض است که تحول بنیادین نظام آموزشی به محتوا، روش‌ها و نیازهای مبتنی بر شرایط کنونی و آینده نظام اسلامی مربوط است، نه ساختار. در واقع، در این طرح، جای موادی که به نیازهای محتوایی آموزش و پرورش توجه نماید، خالی است. به‌علاوه، سرمایه‌گذاری نظام آموزش و پرورش بر روی شکل ساختار دوره‌ها، می‌تواند مانعی بر سر راه تغییر محتوا باشد.

۳. تحول در نظام آموزشی و پرورشی شامل تغییر و اصلاح مؤلفه‌ها و متغیرهای اصلی آموزش و پرورش همانند هدف‌ها، فرآیندهای یاددهی - یادگیری، خرده نظام‌های برنامه درسی، تربیت، تأمین و نگهداشت نیروی انسانی، تعیین کارکردهای نظام آموزشی در رابطه با جامعه، فرد، خانواده، ساختار فرهنگی و سیاسی می‌باشد. اسناد مربوط به خرده نظام‌های مربوط، جهت تحول بنیادین نظام آموزش هنوز تدوین و نهایی نشده است، لذا اجرایی کردن تحول بنیادین و یا تحول راهبردی در نظام تربیت رسمی و عمومی با تغییر ساختار دوره‌ها، نوعی شتابزدگی در این مسیر می‌باشد. بر این پایه، شتابزدگی یک ضعف در مرحله کنونی طراحی تغییر نظام، تلقی می‌گردد.

۴. نگاه به ارتقای شاخص باسوادی در کشور، اقتضا دارد که تا پایان دوره اول و دوم آموزش و پرورش عمومی رایگان و اجباری تلقی شود، این مهم در طرح پیشنهادی لحاظ نشده است.

۵. طرح پیشنهادی درخصوص طول مدت آموزش اجباری به‌طور واضح موضع‌گیری نکرده است.

۶. مشکلات اجرایی متعددی در طرح دیده می‌شود از جمله اینکه آموزش و پرورش در کوتاه مدت امکان تأمین و آموزش معلمان به‌ویژه برای پایه ششم و سوم راهنمایی را ندارد.

۷. تفاوت زیاد سنی دانش‌آموزان ابتدایی از پایه اول تا پایه ششم، موجب ایجاد مشکلات اجرایی و تربیتی می‌شود. این اختلاف سنی زیاد بین دانش‌آموز پایه اول با ششم (با توجه به اینکه حداقل سن ورود به دبستان ۶ سال تمام و حداکثر سن ورود به پایه ششم ۱۶ سال تمام است) به‌ویژه در مناطق روستایی و عشایری که معمولاً دانش‌آموزان در کلاس‌های چند پایه و مختلط (دختر و پسر) و با سنین مختلف آموزش داده می‌شوند، مشکلات تربیتی و آموزشی عدیده‌ای را ایجاد می‌کند.

جمع‌بندی و پیشنهادها

تقریباً تمامی پژوهش‌ها و گزارش‌های کارشناسی موجود بر این نکته متفقند که تغییر یکباره ساختار دوره‌های تحصیلی به لحاظ تغییر ترتیبات دوره‌ها، بدون انجام مطالعات کافی، دلایل روشن و بدون هماهنگی با سایر اهداف و زیرنظام‌ها، امری پرهزینه، زمانبر و کم‌فایده است. از این‌رو اکثر صاحب‌نظران معتقدند در این شرایط بهتر است از ورود به آن خودداری شود و تنها به رفع مشکلات ساختار فعلی پرداخته شود و با تغییر شکلی ساختاری دوره‌ها به حد محدودتر و حذف دوره پیش‌دانشگاهی فرصت مناسبی برای تغییر محتوا و روش آن، در نظام آموزش و پرورش ایجاد نماییم. در صورتی‌که اصرار بر تصویب قانونی در این زمینه باشد پیشنهاد تغییر عنوان و اصلاحات کلی در متن می‌شود به نحوی که عنوان طرح به تغییر ساختار دوره‌های تحصیلی اصلاح شود و با تأکید بر اینکه دوره آموزش و پرورش رسمی کشور ۱۲ سال است ذکر شود این دوره مشتمل بر ۵ سال دوره ابتدایی، ۳ سال دوره راهنمایی و ۴ سال دوره متوسطه خواهد بود (با حذف دوره پیش‌دانشگاهی یک‌سال به دوره متوسطه اضافه می‌شود).